

Megjelent havonként háromszor, egy-egy íven, negyedréti alakban, közhasznú tartalommal.
Előfizethető egy időnyre, vagyis félévre: helyben, hához horászsal 1 ft 50 kr., vidékre, postán küldve 2 ft.
Egyes szám ára 10 ujkr.

HORTOBÁGY.

FOLYÓIRAT.

Előfizetést elfogadják a helybeli könyvtárak, Borsos Ferenc gyógyszerész ur, és a szerkesztő.
Minden e folyóiratot vonatkozó levelek a szerkesztőhez (Széchenyi utca 2465-ös szám) intézendők.

1861.

6. szám.

Dec. 21.

Sárossy Gyula életéből.

Néhány nap óta Sárossy Gyula nem az életé. Néhány év, sőt talán rövid idő múlva Themis és Euterpe vitatkoznak a felett: melyikök adja át e nagy nevet, ez eseményekben gazdag életet az utókornak?

Kötelessége mindennek, a ki őt ismerte, tehetsége szerint járulni életírásának munkájához; s e kötelességet kívánom én teljesíteni most, midőn Sárossy életének egy, előttem lefolyt epizódját adatképen, és a körülményekhez alkalmazottan fetjegyzem.

Az 1849-ki augusztus vége felé, vendég jött a s. i özvegy lelkészné házához, hol én akkor a bujdosásnak keserű kenyerét ettem. Akkortáiban a vendég megszokott dolog volt, a félreeső falu e szerény házában, s nem lepettünk meg, midőn a kaput, engedelemkérés nélkül nyitattni hallók, (a magyar ember akkor is szívesen látta a vendéget, de kapuját, ha volt, a portyázó muszkák miatt, zárva tartotta), s rajta egy idegen kocsit bevánszorogni láttunk.

A kocsí elébe, irtózatosan elcsigázott két gebe volt fogva, melyeket egy sajátságos alaku és magaviseletű nő hajtott, kiről később alkalmunk lesz emlékezni; a jármű mellett pedig egy középidejű férfi, s vele a lelkészné egy férjes és egy K.ba, mint még S.nél is félreesőbb helyre menekült leánya, léptek az udvarra.

— Megbocsát liszteletes asszony, — szolt

a férfi, — hogy gyalog lovagjok lettem kedves leánykáinak, de lovaimat annyira megviselte a sárréti rozsz ut, hogy csaknem az ut közepén kellett azokat hagynunk.

— Isten hozta önöket — szolt a lelkészné, és gondolkozva vezette a társaságot szerény lakába.

— Bittó Lajos ur, — mutatá be a férjes nő vendégünket — ki, mint volt magyar tisztviselő, a catastrofa óta K.ban tartózkodik és szíves volt minket látogatóba haza hozni.

— Oly föltét alatt, — jegyzé meg az idegen — hogy hugocskáim holnap visszajönnek velem a menekültek tanyájára, mely nélkülök nagyon szomorú tanyává lenne.

— Fárasztó utatok volt? kérdé az anya.

— Oh nem! — felelt az ifjabb nő — Bittó bácsi oly szép dalokra és versekre tanított utközben, hogy nem unhattuk meg magunkat. Különösen az „Omár és Ida“ feledhetlen marad előttünk.

A lelkészné az első megpillantás óta folyvást merően nézte az idegent. Végre ezen szókban tört ki bámulása:

— Uram! ön nem Bittó Lajos.

— Hogyan! e szerint én nem volnék én?

— Határozottan mondhatom, hogy ön nem Bittó Lajos, hanem Sárossy Lajos. Jól ismertem édes anyját, és mondhatom, hogy ön hasonlít hozzá.

— Ej, ej! ki hitte volna, hogy az is bajt hozhat az ember fejére, ha anyjához hasonlít.

— Bajt! ön bajnak nevezi azt, hogy ráismertem? sőt inkább, most háromszorosan üdvözlöm önt szerény házamban: mint költőt, híres törvénytudót és bujdosót. Tekintsen minket rokonaikint. Nálam biztosságban van, és ha valamikor

oka lenne K.ból távozni, ne kerülje el házamat, melyben mindig szives fogadtatásra számíthat.

Sárossy e fölfedeztetés által, melynek körülményeit történetihiven igyekeztem leírni, a titkolódzás nyüjétől megszabadulva, háborítlan folyást engedett sirvavigadó jókedvének és szavalása, érdekes társalgása, különösen találó ötletei és adomáival, élvezetté varázsolta a keserűség e néhány óráját.

Másnap együtt mentem Sárossyval K.ba, a közelebbi években nagy részt kiszáraztott sárrét, egyik legfélreesőbb és sáros időkben csaknem hozzáférhetlen helyére, hol ő egy ideig, még Aradról ismert barátja: a lelkes lakában, később pedig, mintegy három hó alatt, az akkori zavarok miatt épen üresen állott litanodában tartózkodott.

Ha nem tekinteném is, hogy mint tizenhét éves, de a kor nagyszerű eseményei által korán érlelt gyermek, ekkor lettem, csak nem egy percz alatti férfit s egy, általam már azelőtt bámult nagy szellem példájától, ekkor nyertem a költészet első ösztönét, örökké emlékezetes maradna előttem, a Sárossyval együtt töltött félév.

Sárossy Gyula ekkor harminczhárom éves volt, izmos tagok, erős kifejezésű arc vonások és egész megjelenésében a legteljesb férfiaság jellegével. — Szakállat nem viselt, bajuszát nyírta, és természettől göndör, szőke haját, alakjának elváltoztatása végett — ha nem csalódom — festette. — Társalgása legkevésbé sem hasonlított a divathősök felületes és hamar untató társalgásához; ő minden szót meggondolás után mondott ki és az innen következett beszédbeli lassúságot, nála, a mondottaknak mindig új és helyes volta tette jóvá. — Adomákban — különösen a nyelvészet köréből — kifogyhatlan volt; sokat dalolt, kivált az akkori helyzetre vonatkozó dalokat, könyvelt szemekkel, gyakran ismétlé; még többet szavalt, különösen saját művei közül s a szavalást élesemű, mindig élvezetes, legtöbbször nedélyes magyarázatokkal fűszerezte. Átalában a nedélyt nagy mértékben bírta és oly tökélyre vitte, hogy a legkeserűbb igazságokat is sértés nélkül tudta az illetőnek szemébe mondani. — Ezen nedélyessége által nem csak saját körében tette magát nélkülözhetlenné, hanem a nadrágosokat ritkán

kedvelő népnek is a legnagyobb mértékben kegyenczévé lön. Egy disznótor, egy lakadalom, egy multság sem történt meg nélküle s ily alkalmakkor a nép bohócza, az ugynevezett „kunkapitányok“ is félretették egyidőre csörgő sipkáikat s bámulva hallgatók, a felettök végtelen magasságban álló élczelőt. — Maig is jó emlékezetben van a k.-iak előtt, kik közül egy, nem régen Pestre ment, hogy „tekintetes Bittó Lajos urat“ megláthassa.

A vitatkozás szenvedélye volt, de veszekedéssé soha sem fajult. Egyetlen komolyabb vitám volt vele, midőn én azt állítottam, hogy erélyesb kormányintézkedések a catastrófát megakadályozhatták volna, ő pedig azt vetette szememre, hogy annak közvetlen okozóját, táborozás közben „le nem löttük.“ — Átalában a kormányt, különösen annak elnökét, minden megtámadás ellen erélyesen védte.

Anyagi önzést nem ismert, sőt utolsó fillérért is szívesen megosztotta ismerőivel és azokkal, kik őt — bizonyosan nem dinomdánomért, hanem hogy nevezetes egyéniségével megismerkedjenek, — időnként meglátogatták, de önérzettel nagy mértékben bírt. Örömet beszélgetett költeményeiről, irodalmi állásáról és szavalta, elemezte műveit. Átalában sokkal több sulyt látszott fektetni írói, mint törvénytudói hírnevére. Gyakran hallottam tőle emlegetni, hogy mihelyt zavargó kedélye valamennyire meghiggad és anyagi körülményei hosszabb komoly munkálkodásra képesítik, oly remekművé alakítja át a „Két művészt,“ mely ne csak saját műveit, hanem Petőfit is elhomályosítsa, és irodalmunkban egyedül álljon. (Saját szavai.) A mű programját közölte is velem, mire én akkor természetesen nem teheték egyebet, mint bámulni. — Nem lehet kétségbe vonni, hogy a „Két művész“, ez új kidolgozással legalább is nagyszerű leendett; mindenesetre nagy veszteség a magyar irodalomra nézve, hogy a lángelkű költő soha többé oly helyzetbe nem jutott, hogy kedvencz eszméjét valósíthassa.

Költeményt — a disznótoros versek, és efajta enyelgéseket nem számítva — egész K.-ban tartózkodása alatt, tudtomra csak egyet írt Sárossy: a híres Farsangi dalt (Táncolja-

tok, stb.), melyet sokan maig is Petőfinek tulajdonítanak s egy gyűjteményben Petőfi neve alatt olvastam. Hogy azon dalt Sárosy írta, arról én, ki a munkát, az első tollvonástól az utolsóig néztem, ki azt a költővel százszor együtt daloltam s érette tiz esztendei katonaságot szenvedtem, bármely állítás ellenében, a legkomolyabban kezkeskedni merek.

Köztudomásu dolog, hogy költőnk egy iszonyu szenvedélynek volt áldozata. Nem ismertem őt a forradalom előtt és nem tudhatom: hogyan jutott, mily körülmények vitték e gyarlóságig? de annyit jó lelkiismerettel mondhatok, hogy ha a forradalom előtt borozgatott is, ezt a k.-i tartózkodás unalma, és a bujdosás valóban nem csekély izgalmi érlelték benne szenvedélylyé. Higgadtan és himezés nélkül szólok e tárgyról, mert Sárosy életrajzához, egy adatot, a legnagyobb hűséggel kívánok szolgáltatni, és mert az ő életének e foltját számtalan ragyogó tulajdon fedi el. E gyarlóságát nem lehet eltagadni, de azt is meg kell vallani, hogy ő hasonlíthatlanul nagyobb volt millióknál, kik e gyarlóságtól mentek.

Nem tehetem le a tollat, a nélkül, hogy egy lényről megemlékezzem, mely ritka önfeláldozással, s korunkban mesésnek bátran nevezhető hűséggel ragaszkodott Sárosyhoz. — E lény nő volt. Mi Juliának hívtuk, de minthogy maga titkolódzott, kiléte felől tovább kérdezősködni gyöngédtelenségnek tartottuk volna.

Julia egy személyben barátnője, ápolója, szobaleánya, inasa, kocsisa, mindene volt Sárosynak. — Ha megszokott kényelmének, hacsak részben is fenntarthatása, s bőkezűségének gyakorolhatása végett, olykor pénzre volt szüksége, olyankor Julia, — azon nő, kiről vázlatkánk bevezetésében emlékezünk, — esernyőt vett kezébe, két pisztolyt dugott keblébe, és a legnagyobb titokban, két három napig távol lévén, rendesen tele erszénnyel tért ismét haza. — Sárosy, kivált bujdosása kezdetén, gyakran indult el észrevétlenül Várad felé, hol viszontagságos életétől bizonyosan megszabadították vala; ilyenkor Julia indult utána, és őt gyöngéd erőszakkal visszahozván, nem egyszer mentette meg a haláltól.

És most, e félév többi körülményének el-

mondását máskorra hagyva, azon megjegyzéssel zárom be igénytelen vázlatkámat, hogy Sárosy életrójának nem lesz szabad a k.-imenekülés epizódjáról megfélekedni.

Illéssy György.

Közélet.

Folyó hó 16-kán falragaszok tudatak Debreczen közönségével, hogy Petrák János, es. k. biztos ur, Biharmegye kormányát átvette, és többi közt sz. kir. Debreczen város tisztikarát is mielőbb szervezni fogja.

Köztudomásu dolog, hogy az Emlékkert-társulat teljhatalmu választmánya, azon eszközök közt, melyekkel a szükséges pénzt előteremthetni hivé, egy sorsjátékot is tervezett. — Ezen sorsjáték eszméjének, a tervezésen és előmunkálatokon túl vivését, a nyilvános életünkben beállott változás, mind eddig akadályozta. De most már a társulat fensőbb határozattal, ha nem engedélyezetté is, legalább megengedetté válván: csupán a közönségtől függ, hogy az eszme ténynyé, és a sorsjáték érdekessé legyen.

Az Emlékkerttársulat teljhatalmu Bizottmánya még f. évi nov. 3-kán tartott ülésében elhatározta, hogy e sorsjáték érdekesbitése végett, hölgyeink lelkeségét veszi igénybe, s e tekintetből egy felhívást bocsátott ki, melynek tartalma itt következik:

Tisztelt honleány! Midőn alolirt bizottmány, a főiskolatéren alakítandó Emlékkert alaptökéjét, egy sorsjáték tiszta jövedelmével is növelni elhatározta, leginkább a lelkes hölgyekre számított, kik minden szépnek és nemesnek természetes barátai és ápolói. Annálfogva, egész bizodalommal kéri Önt, hogy az Emlékkert javára rendezendő sorsjátékot valamely női munka vagy egyéb ajándékkal érdekesíteni, adományát legfőlebb 1862. évi február 1-ső napjáig, Handtel Vilmos ur kereskedésébe (Piacz 1830. sz.) beadni, és (ezáltal társulati taggá válván) becses nevét, a nevezett urnál levő iven, adományával együtt bejegyezni kegyeskedjék. Társulatunk czélja nyilvános kert alakítása és

emlékszobrok emelése lévén, biztosan reméljük, hogy hölgyeink, a virágok legbensőbb barátnői és az érdem legbuzgóbb méltányolói, nehéz vállalatunktól nem vonandják meg szíves közreműködésüket, s ennek elérése végett Önt különösen megkeressük, maradván honfui tisztelettel. — Debreczen, 1861. nov. 20. — Az Emlékkert társulat teljhatalmu bizottmánya. Csana k József mk. elnök.

Mi azt hisszük, hogy a Bizottmány jól számított, midőn a hölgyekre számított. A hölgyek sehol, különösen a magyar hölgyek nem maradnak el, midőn szépet, nagyot kell teremteni, jó ügyet kell előmozdítani, és Debreczen hölgyeiről, kiket a kertalakító és szoboremelő társulat ügye kétszeresen érdekel, nem szabad feltennünk, hogy önmagokat megtagadják.

Nem szándékozunk, e sorok által buzdítgatni azokat, kiknek egyik hivatásuk, hogy minket buzdítsanak; csupán azokhoz akarunk egy szót szólani, kiket álszemérem, vagy tulzott szerénység, a közreműködéstől visszariaszthatna. — „Minek küldjem én be azt a csekélységet, a mit beküldhetnék? — így gondolkozhatnak egyik, vagy másik hölgyeink közül; — ott vannak a tehetősök, kik kétségkívül sietni fognak, értékes kézműveik s egyéb ajándékaikkal, melyek mellett az enyim csak nevetség tárgya lenne. A mit én adhatnék, az fel nem gazdagítaná a társulatot, keresetebbé nem tenné a sorsjegyeket.“

Nem ám, kedves gyöngéd hölgyecske! a te ajándékdoból be nem ültetik a ronda főiskolatért fák, virágok és emlékszobrokkal, de beültetik a ti ajándékaitokból! a te virág pohártálczácskád, vagy egy forintos csecsebecséd, keresetebbekké nem teszi a sorsjegyeket, de igenis a ti csecsebecséitek! — sőt többet mondunk, (a nélkül, hogy mindent elmondanánk): bizonyosan van oly ember, — talán ujjal is mutathatnád reá, — a ki épen tőled ohajtana emléket, s ahhoz más uton nem juthatván, egyenesen a te csekély pénzt érő adományod végett gazdagítandja az Emlékkert tőkéjét. — Ne szerénykedjél tehát, kedves hölgy! ne vond magad vissza, hanem áldozz tehetséged szerint, hogy idővel az Emlékkert illatos bokrai közt járdalva, önérzettel

mondhasd magadban: „én is segitettem e kertet létrehozni, e szobrokat emelni!“

Most az következnek, hogy férfitársainkhoz forduljunk, és őket sorsjegyek vásárlására ösztö-nözzük. Ezt valóban tenni is akarjuk, csak hogy hatásra számított szavak helyett, jobban célra vezetőnek látjuk a kisorsolandó ajándékok közlését, s azt ezennel, azon reményben kezdjük meg, hogy e közlés, állandó rovatot képezend hasábjainkon.

Az Emlékkert javára

kisorsolandó ajándékok sorozata.

1. Egy gözmalmi részvény. (1727. sz.)
2. Egy takarékpénztári részvény. (20. sz.)
3. Egy budavárosi sorsjegy. (381. sz.)
4. Egy budavárosi sorsjegy. (49,088. sz.)
5. Egy darab arany-pénz (4 ar. ért.)
6. Egy ablakosár.
7. Egy ablakosár.
8. Egy lámpatálcza.
9. Egy lámpatálcza.
10. Csokonai munkái. (3 kötet.)
11. Csokonai versei. (1 kötet, diszkötésben.)
12. Beranger dala. (1 füzet.)
13. Egy tőpárna.
14. Egy pár gyertyatálczácska.
15. Egy viaszból rakott kép.
16. Egy olajfestmény. (Csikós.)
17. Szechenyi képe. (Arany keretben.)
18. „Remény“ zsebkönyv.
19. Egy dohánytartó.
20. Egy kék pohár.
21. Oláh Károly száz költeménye. (1 kötet.)
22. Erdély történelme 1848—9-ben, Kővári Lászlótól.
23. Egy naptár.
24. Egy naptár.
25. Egy naptár.
26. Az 1861-ki országgyűlés képviselőinek arczképesarnoka.
27. „Nyárilak Buda mellett, a Svábhegyen.“ (kép.)
28. „Nápolyi halászk.“ (kép.)
29. „Krisztus menybemenetele.“ Rafáel után (kép.)
30. Egy tálcza gyöngyből.
31. Hat cserép virág.
32. Egy pár Sanghai csirke.
33. Egy kézi ezüst gyertyatartó. (Folytatjuk.)

Folyóiratunk mult számában azon hirt közöltünk, hogy Reszler ajövő év elejére, Miskolcra igérkezett társulatával. — E hir annál meglepőbb volt, mert megjegyzésekkel sem kíséreltük. De azóta utána járván a dolognak, biztos kutfő után tudathatjuk, hogy Miskolcz közönsége Reszlert, mintegy 2,000 frtig ajánlkozott biztosítani, ha egy, hat hétig tartó kirándulást tesz színházukba.

Miután Színügyegyletünk működései, e pillanatban, egy időre felfüggesztvék, Reszler jónak

látta, színházbérlőink mindenikéhez egyenkint, azon kérdéssel fordulni: beleegyeznek-e abba, hogy a folyó bérlét leteltével Miskolcra menjen, és február végén visszajöve, a fennmaradó két bérlét előadásait akkor végezze be?

Mi ugy hisszük, hogy bérlőnk nagy többsége örömmel adja megegyezését a tervhez, mely mindenek felett változatosságot idéz elő; mert a színházat, csaknem egy év óta szakadatlanul látogatván, egy kis pihenésre volna szüksége, és mert a közel farsang és téli multságok, ugyis elég szórakozást nyújtanak azoknak, kik szórakozást ohajtanak. Azok pedig, kik vidéken lakván, többi közt a színházért jönnek télre városunkba, valóban tekintettel lehetnek a többség ohajtására és az ügy érdekére.

A Színügyegylet által kitüzött pályázat kedveért is ohajtható, hogy Reszler inkább tavasszal maradjon itt tovább, mint terveztetik, mert ha csak öt-hat pályamű érkezik is be, azokat rövid idő alatt betanulni és jól előadni alig lehetne.

— Közönségünk pedig közel van a kimerüléshez, s minthogy ennek mind reá, mind a vállalkozóra nézve csak rossz következményei lehetnének, bár mennyire meg van is Reszlerrel elégedve, és nem kívánja a jeles társulata által nyújtott élvezetet nélkülözni: nem kétkedünk, hogy bérlőink saját érdekökben is készséggel teendik ez áldozatot.

Azon utonálló, ki néhány nap előtt, a Debreczen és Sámson közti országúton, t. Málík ur kocsisát agyonlötötte, a büntett után nem sokára elfogatott, bűnét bevallotta és érdemlett büntetését börtönben várja. Ezen fiatal ember egy középosztálybeli polgár fia és gavallérnak nevelkedett. — Szerencsétlen apja! borzasztó például szolgálhat a szüléknek, hogy gyermekeiket gondosan neveljék; különösen oly lelkierőt öntsenek beléjük, hogy az élet bármely viszonya közt elégtelnek lehessenek, s ne igyekezzenek a nélkülözhetlen kényelmet és sallangokat, magoknak még bűn által is megszerezni.

Nyizsniai Gusztáv mult heti hangversenye 15 forintot jövedelmezett. A művész és a conservatorium néhány barátja rávették Reszler, hogy

e csekélységet 45 forintra pótolja ki. Tehát Reszler, kinek vállalata, a nélkül sem a legjobb körülmények közt halad, nem csak színházat engedte díj nélkül által, hanem 30 forintot, valóságos készpénzben is fizetett, hogy benne játszhasanak. Reszler ezt azért tette, hogy a conservatoriumnak is jusson valami.

S mi jutott a conservatoriumnak? Semmi. — Mert 45 forintnak egy része, annyi mint — semmi. Köszönjük az ilyen hangversenyt, de kérjük a művész urat, hogy máskor kiméljen meg tőle.

Ez alkalommal szükségesnek látjuk kijelenteni, hogy oly előadásokat, melyekben a jövedelemnek csak része — ha mindjárt meghatározott része is — ajánltatik jótékony célra, megengedhetleneknek tartunk, és előforduló esetben minden erőnkkel ellenök fogunk működni.

Reszler, pedig figyelmeztetjük, hogy ha körülményei valamikor, jótékony célú előadás rendezhetésére képesítendik, ne feledkezzék meg a debreczeni Színügyegyletről.

Ha a piacon hetivásárok alkalmával egy pár év előtt végig néztünk, sorba állított szekereket s meglehetősen rendet találtunk, hire sem volt lónak és ökröknek. Most egy Rembrand ecsete-alá való chaoszt látunk ottan, szekerek bonyolult tömegét, vegyesen abrakoló lovak és kérődző ökrök társaságában, — szóval valóságos baromvásárt. Ha nem lehet is hamarjában reménylenünk, hogy a gabnavásár, más városok példájára, egyetlen piaczunkról a város szélein kijelölendő térekre átváraszoltassék, annyit mégis szeretnénk elérni, hogy mi már ezelőtt eszközölhetőnek mutatkozott, újra életbe léptetessék; így a szalma és széna maradékok, a heti vásároknak e mostani jelvényei, nem rutitanák el egy pár napra piaczunkat s a tisztántartás is kevesebbe kerülne.

A Vasárnapi ujság mostanában sokat közöl Debreczenről. A „Debreczeni kastély“-on kívül, mely Jókai szép beszélye és vége felé közeledik, 49-dik számában, építés alatti állandó színházunk gyönyörű rajzát, az 50-dikben pedig a „debreczeni főutczát“ és „népviseletet“ hozza, fametszetekben. A mily sikerültek a beszély és a szín-

ház, ép oly rut és eredetijéhez hűtlen a két utóbbi. Különösen a Piacutcza girbe-gurba vonalai, nyomorék alakjai, és visszariasztó egészéből, furcsa fogalmat szerezhet magának az idegen, városunk azon részéről, melynek aránytalansága bosszantó, de eredetisége és szépségei nem hiányoznak. — Sajnáljuk, hogy közlő — ha kilétét sejtjenünk szabad, — nem inkább maga rajzolta le ügyes kezével ez utcát, a helyett, hogy egy régi, rosz képet küldött fel. — Nézetünk szerint a nászmenet alakjai sem szerencsésen vannak feltéve; csupán a násznagyé eredeti és élethű.

Az esztendő utolsó napján rendkívüli előadás lesz a világ színpadán. Czime „Napfogyatkozás.“ — Kétségkívül nagy közönség élvezendi, mert nem kell érte fizetni. Kezdődik dec. 31-kén, d. u. 3 óra és néhány perczkor, vége a jövő esztendőben, (a mennyiben tudniillik a nap, behunytt szemét, másnap reggelig fel nem nyitja). — Látható pusztla szemmel, füstölt üveggel és pipaszóval Európában, Ázsiában és Áfrikában; mit azért tudatunk t. olvasóinkkal előre, nehogy valamelyikök meglepetve azt higgye, hogy csak a mi napunk fogyatkozik.

A sárospataki ref. főtanodát mult évben 1081 tanuló látogatta.

Folyóiratunk 4-dik számában azt irtuk, hogy dec. 3-án Don Sebastian fog adadni. Sim kisült, hogy Don Sebastian még akkor be sem volt tanulta. Mi ezen közlést felszólításra és a színügyegylethez benyújtott, December havi játékrend alapján tettük.

Most azonban a legbiztosabb kutfő után tudhatjuk, hogy Don Sebastian, Sancia A. jávára, jövő hétfőn, dec. 23-kán fog színre kerülni. Figyelmeztetjük a közönséget, e rendkívüli élvezetet ígérő előadásra.

Beküldetett: Előfizetési felhívás a Garabonczás diák „Sárkányfogak“ czimű munkáira. — A könyv 40 képpel, jövő januárban fog megjelenni. — Előfizetési ára 50 ujkr., mely összeg január 15-ig Pestre, Emich Gusztávhoz küldendő. Gyűjtőknek 8 után egy példány jár. A

Péterfia színház.

Azon általános érdekltség közepett, melyet nyilvános életünk jelen körülményei a színészet iránt költöttek, kellemetlenül hat egyes hangokat hallani, melyek ez öhangzatot időnkint megzavarják. Ki ne rázna fejét, midőn olyanokat hall, mint a pesti lapok és Bihari közti vita, a „Korunk“ hasábjain színigazgató és bíráló közti perpatvar, az „Alföldben“-ben „több színházlátogató felszólalása s a „Pécsi L.“-ban ezen kifejezés „H. A. a markotányosné szerepében, annyira kivetkezett nőiségéből, hogy azt hittük: fel sem találja azt többé“ stb. Mi az efelét tartjuk tulságnak, személyeskedésnek s mivel a debreczen-nagyváradai Értesítőben hasonlóval vádoltatunk, annyival kevésbbé hagyhatjuk e vádat felelet s magunkat védelem nélkül, mert meggyőződésünk, hogy a világ összes színi tudósítói közt mi vagyunk a legkiméletebbek; mert látjuk, hogy vádlónk nem kevésbbé szíven viseli a színészet ügyét, mint mi, és higgadsága remélnünk engedi, hogy vitatkozásunk nem fog alacsony személyeskedéssé, untató magánvitává fajulni.

Lássuk tehát azon vádat, melyekkel az Értesítő f. évi 54-dik és 55-dik számaiban egy K. jegyű levelező minket suttani akar.

K. szívéből örvendett a „Hortobágy“ keletkeztenek, de most úgy látja, hogy az végkép czélt tévesztett, „mert bíralataiban a jóról igen kevés mondatik, a legesekeylebb hibák pedig tulságosan kiemeltetnek.“ — Mennyi mondatik a jóról, azt ítélsz meg t. olvasónk saját betűnköböl, melyekben nem eperitkán fog a „jó, igen jó, sikerült, élvezetes,“ sőt a „kifogás nélküli“ kifejezésekkel is találkozni. — Mi a kisebb hibákat illeti, azokat igaz, hogy ki szoktuk emelni, mert azokat meggyógyíthatni reméljük; míg a nagyok felett kétségbeestünk, s azok megtámadásának hálátlan munkájával, időnkét vesztegetni és olvasóinkat untatni nem akarván, szeretünk úgy tenni, mintha észre se vennők.

K. attól tart, hogy azon vagyonos osztályt, mely a színházat alig ismeri, beédesgetés helyett a színházról elriasztjuk. Ne féljen K. ur! Az a bizonyos osztály a Hortobágyot sem olvassa, s bár a Hortobágy azért lett, hogy ezen polgártársainkra hasson, fájdalommal kellett belátnia, hogy lehetlenségen törí fejét, mintán előfizetői közt 20 sincs amolyan „színházba nem járó.“ — De ha úgy volna, ha a Hortobágy, még most is — mint tervezteték — kiválólag a maradók számára léteznék: hol hallotta, honnan veszi K. ur azon állítást, hogy hármely szigorú bíralat, a színészet ügyének ártson? — A mi tapasztalásunk mást bizonyít; azt, hogy minden tömeges közönség, rendesen a színészt pártolja a bíráló s a színészetet a bíralat ellenében.

K. szerint már maga azon kifejezés, hogy „jelentéktelenül játszott“, sértés oly igyekező és ügyes színészre, minő Foltényi. — Hogyan! hiszen csak néhány sorral fentebb mondá K. ur, hogy a magyar színészet még gyermekkorát éli; ott nem jutott eszébe, hogy Foltényt azon gyermekek közül kivége, kiket nem utni, ostorozni, hanem dédelgetni kell s most egyszerre

olyat tesz, minőt F. sem merné magába tenni: bírálaton felül helyezi őt! — Oly embert, ki bármily igyekező s jeles, bírálaton felül állna, nem ismerünk. —

A „Fehérek“ előadásáról tett tudósításunkat K. durvának nevezi. — Általában K.-nak sok baja van durvaságunkkal, melyet mi egyébiránt el nem ismerünk. — Örülünk, hogy tudósításainkat többnyire olyanok olvassák, kik színházba is járnak s meggyőződhetnek, hogy az, mit K. durvaságnak nevez, nem egyéb, mint érdem szerinti méltánylása annak, a mi ott némelykor a művészet rovására történik. — Mi nem hagyjuk magunktól elvitatni, hogy tudósításaink, melyeket K. bírálatoknak szeret nevezgetni, a hibát még legyezgetik, ha nem lényeges s ha tulzók: az elnézésben tulzók; de engedjen meg nekünk K. ha szinpadí botrányokat, minők p. o. a nem ritkán előforduló krajczáros komédiák, valódi nevökön nevezünk. Mi öntudatosan és kötelességből tesszük ezt, és hisszük, hogy ha színészeink, a vidéki szinpadok ezerféle csábjaitól s ellenőrzetlennek hitt hevöktől elragadtatván, hivatásunktól olykor eltérnek, erre a közönséget, már csak azért is figyelmeztetnünk kell, mert a közönség legnagyobb része csak élvezetért és a színészek iránt, legtöbbször már előre kedvező hangulattal megy színházba s ha mi véleményt nem mondunk: könnyen kielégíthető igényei mellett, felül megzuzkrozott élvezetek közt, elfeledhetne magában véleményt állítani fel, s maga csupán mulató, a színész pedig csupán mulattató fél maradna; míg így, mindkettőnek alkalma nyílik a mi véleményünket elfogadni, vagy azt magának kiigazítani s mindkét esetben, a színészetnek komoly oldalát is tekintetbe venni. —

Engedje meg t. olvasó, hogy a jövő számban, még néhány szót mondhassunk, eljárásunk védelmére.

Dec. 8. Az árva fiú, vagy a londoni koldusok. Francia dráma. — Rég nem láttunk ily tele színházat és ily elégtű közönséget, mint ma este. — Zöldi (Brodwie J.) és Sánta (Prospectus) azon jelességgel adák szerepeiket, mely színi pályájukat általában jellemzi. — Szupá (Niklebi R.) higgadtanban és Csabi (Niklebi M.) — a nővér vizontlátásának jelenetét leszámítva, — nagyobb hévvel, tehát jobban játszottak, mint egyebkor többnyire. — Zöldi Róza (Smike) kezdő, alig egy-kétszer lépett fel s már a közönség kedvenczvé kezd válni; a minthogy ma meglepő ügyességgel és korát meghaladó bensőséggel adta azon szerepet, melyben más szinpadokon első rangú művésznők lépnek fel s mely neki, mint gyermeknek, különösen illik. A közönség zajos tapsokkal buzdítgatja őt iparkodásra, a mi egyéni véleményünk a legszebb jövőt jósolja neki; melynek elérésére, nem győzzük eléggé szívére kötni, hogy kissé darabos nyelvét simítsa, és kerülni igyekezzék azt, hogy szereplésén a betanulás, vagyis mesterkélttség jelei észrevehetőek legyenek. — Chován (Beker), kit eddig csak jelentéktelen szereplésekből ismerünk, ma a tiszta páthosz színvonalára emelkedett kis szerepében. — Foltényi (Clarendon gr.) ma külsőleg inkább németországi Staatsrathot személyesített, mint angol lordot, szavalásából pedig, a komolyabb helyeken, nagy adag bensőség hiányzott. — Ezenkívül arnyoldalai a mai előadásnak: a nyelvtani hibák, mint talpája, és én pedig, még csak egyszer, csodál-

kozás helyett csalódás, stb. stb. a szerepek nem tudása, melyből az következett, hogy gyakran több szereplő ugyanazon mondatot szavalt, egyik a másik szerepéből szavalt, vagy társát kiségitette, vagy épen szünetelt, a mi mind a hatás rovására történik; modorosság a szavalásban és a pihentető jelek figyelmen kívül hagyása: végre a rendezés azon hibája, hogy a függöny egyszer elébb bocsáttatott le, mint kellett volna. — Azonban ezek mind oly hibák, melyeket talán csak a mi, kötelességből szigorú szemünk vett észre s melyek minket sem bántottak annyira, hogy az előadást általában a sikerültebbek közzé ne sorozzuk.

Dec. 9. A királyi csók. Francia vigjáték.

Dec. 10. A hugenották. Dalm.

Dec. 11. A koldusnő. E cselekvénnyel nyakig tömött francia drámában F. Szabó A. (Margit) és Zöldi (Berger F.) közvetlenül egymás mellett állottak művészetben. Az elsőnek a bűn és bűnhődés sulya alatt roskadozása, szivig ható hangjai, különösen — kissé talán nagyon is erős — öröm kiáltása, midőn ismét férje keblére dőlhet; ez utóbbinak komoly férfiaság mellett szeretettől tularadó szíve s a végjelenetben a meghocsátás örömeztében uszó lelke, nagy hatást idéztek elő. Kár, hogy egyikök sem vigyáz a hangsúly helyes használatára. — Váczy V. (Leopoldina) és Zöldiné (Bergerné) jól, Prielle (Miska) kissé erőtetett naivsággal, a többi szereplő türethően játszott. De Timár és Sánta (erőművészek) a csepürágásból adtak mutatványt, különösen az első azon látszik igyekezni, hogy eddigi érdemeit feledtesse. Példát vehetett volna ma Foltényiről, ki szintugy mint ő, komédiást személyesített, de alakban és játékban művészileg. Ő sok olyanban tetszik magának, a mi szinpadra nem való, például ma, egy ízben így szóló társához: „vigyázz te! itt a recensens.“ — Mi mai napig sem tudjuk e rögtönzésből a viczet kiérteni, a közönség pedig elég vakmerő volt azt meg nem tapsolni. — Középszámu közönség.

Dec. 12. Részben (!) a zene és énekiskola javára: Nyisnyai Gusztáv és Gazdag Ambrus hangversenyök. Mióta szalmaszálakon és apró fácskákon is játszanak zeneműveket, nem csodálkozhatunk, ha valaki hangora-hangversenyt ad, sőt ha a hangversenyző Nyisnyai G. még örülhetünk is felette, mert az ő ujjainak „jobb hangszerre érdemes“, szép ügyessége a hálálatlan hangorán valóban meglepő, játéka élvezetet nyújt, nem csak teremben, hanem tágash színházban is s ha a Carneval nehéz futamait csak türethően is, de a Csárdás sarkantyumozgató „cizfirá“-ját hámulatos tisztaság és praecisioval adja ki. — Gazdag A. hangja igen szép s gyönyörű volna még akkor is, ha a szinlapon az nem állana neve után, hogy ő a nagykörösi dalárda vezérénekese, (a la Kammervirtuoz). — Hangverseny közben Illy és Lajos szavalt és a főiskolai énekkar dalolt, szokott jelességgel és hatással. Utóbbinak az „Előre“ dalt ismételnie kellett, valamint Gazdagnak is a „Nemzeti bordalt“. — Valóban több érdemök van hangversenyzőinknek a működésben, mint abban, hogy a tiszta jövedelem egy részét jótékony célra ígérték, mert nézésünk szerint jótékony célú előadás jövedelméből, egy fillért sem szabad elvonni.

Ezeket megelőzte, a hirdett „Első beteg“ helyett, „A tiszaháti libácska“.

Dec. 14. Sánta javára: Az obsitos huszár. Az alkalom, és a jutalmazott érdemeihez képest csekély közönség.

Dec. 15. A párisi rongyszedő. Francia dráma.

Dec. 16. Mártha. Dalmü.

Dec. 17. Doppler testvérek és Sipos Antal hangversenyök. A műsorozat piéce-ei tapintattal voltak kiszemelve, és a művészek által remekül előadva. Kiválóan tetszetek Dopplerék „Ábránd“-ja és „Debreczeni emlék“-e, valamint Sipos „Világosi czimbalom“-ja. A két utóbbit ismételni is kellett. — Doppleréket már előbből ismeri közönségünk, mert volt alkalma fuvoláik lágy futamaiban, staccatóik könyed csörgekezésében s különösen azon bámulatos ügyességökben gyönyörködni, melylyel hangszereiket egymáshoz alkalmazni tudják. Mi leginkább ez utóbbit bámuljuk bennök s ha képtelenséget mondani szabad volna, azt mondanók, hogy ugy tetszett, mintha magok is, fuvoláik is ikrek volnának. — Sipos Antal, kinek zenéjét, közönségünknek most volt első alkalma élvezni, kedves emléket hagyott maga után. Ő ugy látszik, több szeretettel hajol a classicus zenéhez, mint a szív gyöngéd hangjaihoz, — mi már csak hangszere sajátágainál fogva is természetes, — s nézetünk szerint sokkal jobban játszta a „Marche funebre“-t, mint például a „Fóti dal“-t; míg a „Nem átkozlak“ dallamát, oly czikornyákba bonyolította, minőt mi, itt az alföldön, alig ismerünk.

Ezeket megelőzte, a hirdetett két kis bohózat helyett, (melyek közül az „Első beteg“-et nem tudjuk: kicsoda „közkívánta“) a „Becsületszó“ Szigetitol.

Felszólítás.*)

Alólirottak alapos reménye lévén, hogy a színészetnek Debreczenben állandósítása, az itteni lelkes Színügyegyletnek sikerülend, addig is, míg ezen buzgó egylet, melynek működése, fensőbb parancscsal ideiglenesen felfüggesztetett, e tárgyban végleg intézkedhetnék: ezennel felszólítja azon t. cz. drámai és dalművészek és művésznőket, kik az 1862-iki husvétől kezdve társulatához szerződni hajlandók, hogy magokat vele érintkezésbe tenni sziveskedjenek.

Debreczen. 1861. Dec. 15.

Reszler István
szinigazgató.

*) Kéretnek a hazai lapok, e felszólítás közlésére.

Piacziárak dec. 17-kén.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 4 f. 30 kr. — Kétszeres 3 f. 40 kr. — Rozs 2 f. 60 kr. — Árpa 1 f. 80 kr. — Zab 1 f. 70 kr. — Tengeri 2 f. 80 kr. — Köles 2 f. 90 kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna 28 frtól 30 frt 50 kr. — Egy font marhahus 18 kr.

Felszólítás a Hortobágy érdekében.

A Hortobágyból két havi folyam van a t. közönség kezei közt.

Létrejötte rögtönzöttebb vala, eddigi élete ziláltabb korszakba esik és rövidebb, minthogy eddig, azon pártolásban részesülhetett volna, melyre iránya és tiszta szándékai mellett jogosan számíthatni vélt. — De azért nem csüggedt el, és nem akar elcsüggedni; hanem — mint eddig tette, — ezentul is tántorithatlanul iparkodandik célja felé, és miután azon osztályt, melynek felvilágosítása és a közügyek részére megnyerése végett alakult, előfizetői közt képviselve alig látja, közleményiben, a körülte sereglett miveltebb osztály igényeit leginkább szem előtt tartva, fogja e nemes város és közönségének érdekeit őrizni, ápolni; a nélkül azonban, hogy kitüzött programját egészen megváltoztatná.

Ezen cél tekintetéből, bizalommal fordulok e nemes város közönségéhez, és azt a Hortobágyinak minél nagyobb szellemi és anyagi pártolására buzgón felkérem; igérvén részemről, hogy a lapnak érdekesbitésére mindent, a mi tőlem telik, elkövetendek.

A Hortobágy egész félévi folyamára (1861 novembertől 1861 aprilig) folyvást előfizethetni, a lap homlokzatán olvasható feltételek mellett. Helybeliek a következő (1862 jan. — apr.) négy havi folyamra is előfizethetnek egy ofrttal.

Debreczen 1861. Dec. 18.

Illéssy György
szerkesztő.

Kiadja a debreczeni Színügyegylet.

Szerkeszti: Illéssy György.